

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

1. Визначення поняття “інвестиції”
2. Класифікація інвестицій
3. Інвестиційний ринок
4. Інвестиційний клімат держави
5. Світовий досвід державного стимулювання інвестиційної діяльності

1. Визначення поняття “інвестиції”

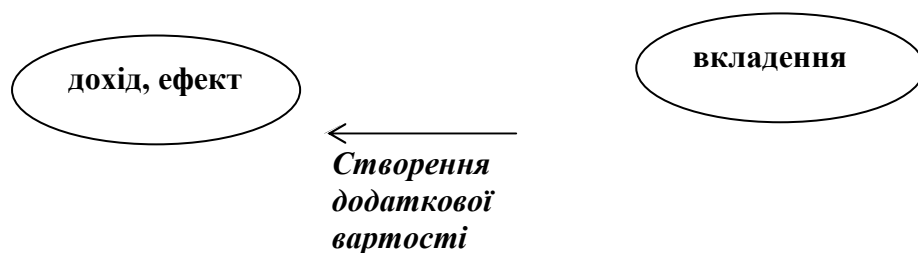
Інвестиції (лат. invest – вкладати) – це фінансові, майнові та інтелектуальні цінності в будь-якій формі, що вкладаються в бізнес, унаслідок чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Треба зауважити, що **система національних рахунків**, яка ухвалена ООН і застосовується для розрахунку національного продукту і доходу нашої країни, визначає інвестиції значно звужено: до статті “інвестиційні витрати” належать тільки реальні капіталовкладення суб’єктів бізнесу. Таким чином, повністю виключено фінансові і державні інвестиції – фінансові інвестиції не беруться до уваги для запобігання подвійного врахування, а реальні державні інвестиції належать до статті “державні закупки товарів та послуг”.

Процес інвестування передбачає здійснення ланцюжка перетворень:
цінності → *витрати (вкладення)* → *дохід, ефект*

Сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави по реалізації цього ланцюжка є **інвестиційною діяльністю**. На першому етапі інвестиційної діяльності авансується капітал, на другому – зростає вартість капіталу, на третьому – реалізується кінцева мета діяльності, що пов’язана з отриманням доходу від інвестування (рис. 1).

Рис. 1. Етапи інвестиційної діяльності

Якщо поєднати кінцеві ланки цього ланцюжка, то отримаємо процес накопичення капіталу. Отже, накопичення капіталу є водночас і необхідною умовою, і результатом інвестиційної діяльності. Це забезпечує можливість розширеного відтворення капіталу в результаті його постійного обігу на інвестиційному ринку.

2. Класифікація інвестицій

З метою обліку, аналізу та планування інвестиції класифікуються за різними ознаками.

1. За тривалістю (згідно з методологією НБУ):

- короткострокові – до 1 року;
- середньострокові – від 1 до 3 років;
- довгострокові – більше 3 років.

За кордоном – короткострокові – до 1 року, довгострокові – більше 1 року.

2. За регіональною належністю інвесторів:

- внутрішні (приватні, колективні, державні);
- іноземні;
- спільні.

3. За матеріально-речовою формою цінностей:

а) *активи* – цінності, що знаходяться на балансі інвестора;
фінансові – грошові засоби, цільові банківські вкладення, паї, акції та ін. цінні папери;

матеріальні – рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, авто та ін. матеріальні цінності);

нематеріальні – майнові права, які випливають з авторства на літературні та музичні твори, комп'ютерні програми, бази даних та інші інтелектуальні цінності; права на знаки товарів та послуг (товарні знаки, торгові марки, фірмові найменування і т.ін.); права на об'єкти промислової власності (на винаходи, промислові зразки, види рослин, породи тварин, “ноу-хау”); права користування природними ресурсами і

майном; інші права, які мають цінність (на ведення деяких видів бізнесу, на податкові пільги, на використання інших переваг);

б) *деривативи* – забалансові інструменти, похідні від активів та ті, що мають цінність (термінові контракти).

4. За об'єктами інвестування:

а) *реальні інвестиції* – довгострокові вкладення капіталу, що здійснюються на підприємствах-товаровиробниках. Оскільки одразу відомо, куди саме вкладаються кошти, то вважається, що інвестиції спрямовуються у реальний (фізично існуючий) сектор економіки: у землю, нерухомість, основні та оборотні фонди підприємств, науково-технічний розвиток. Результатом обороту капіталу в цьому секторі є його приріст. Тому ринок реального капіталу називають первісним ринком інвестицій. Тут розрізняють *матеріальні інвестиції* (авансуються на придбання землі, проведення капітальних робіт, відтворення основних фондів, формування і поповнення оборотних активів, придбання цілісних майнових комплексів і тезавраційних активів (дорогоцінних металів, колекційних та ін. рідкісних предметів); *нематеріальні інвестиції* (оформляються як створення, придбання, удосконалення, підвищення надійності або терміну використання нематеріальних активів);

б) фінансові інвестиції:

прямі інвестиції – передбачають внесок інвестиційних ресурсів до статутного капіталу господарюючого товариства в обмін на акції, паї та пов'язані з ними інструменти, обсягом більш як 50 % від загальної суми їхньої емісії, інші активи, які забезпечують можливість контролю над бізнесом;

портфельні інвестиції – передбачають придбання акцій, паїв і т.п. обсягом, що не перевищує 50 % від загальної суми їхньої емісії (інакше фінансова інвестиція вважається прямою за Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств”), а також інших фінансових інструментів, що забезпечують інвестору ріст капіталу або поточний дохід (відсотки, дивіденди). Сукупність цінностей, що належать портфельному інвестору, називають портфелем.

Кожний інвестор комбінує різні фінансові інструменти і таким чином формує портфель відповідно до своїх цілей – за характером доходів, рівнем ризику, ліквідності.

5. За структурою:

валові – це виробництво всіх інвестиційних товарів для заміщення машин, обладнання, споруд, які спожито в процесі виробництва в поточному році, та будь-який чистий приріст.

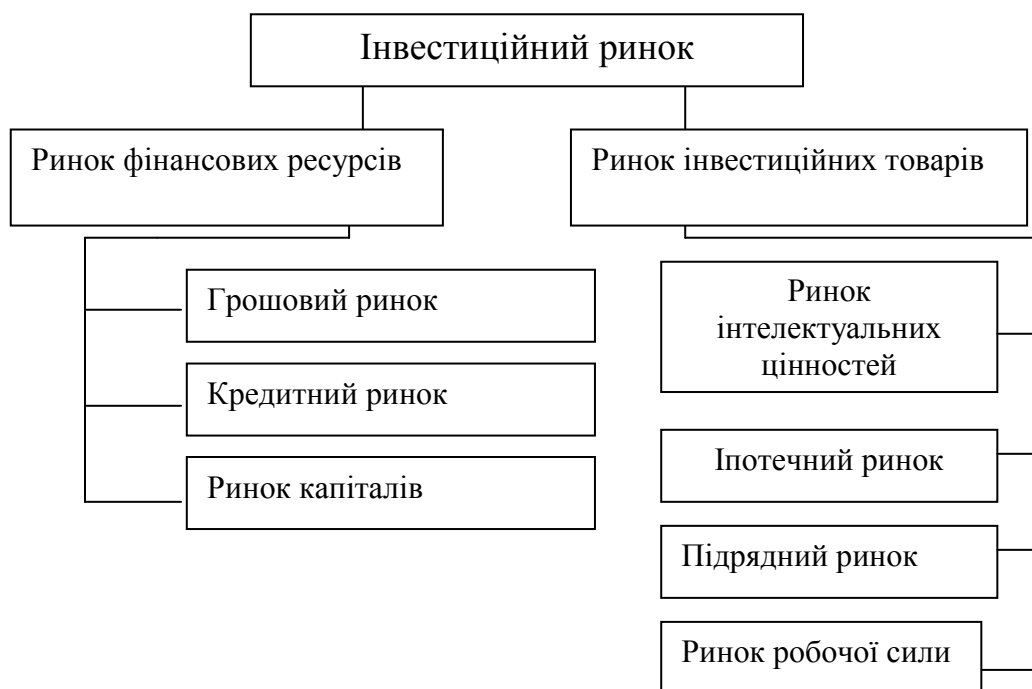
Валові інвестиції = амортизація + прибуток.

Якщо валові інвестиції = амортизації, – економіка вважається застійною;
валові інвестиції > амортизації, – економіка вважається зростаючою;
валові інвестиції < амортизації, – економіка зі спадаючою діловою активністю;

чисті – додаткові інвестиції в поточному році за рахунок прибутку.

3. Інвестиційний ринок

Інвестиційний ринок можна розглядати як ринок фінансових ресурсів, які авансуються з метою отримання доходу, та ринок інвестиційних товарів, які є об'єктами вкладень (рис. 2).

Рис. 2. Складові інвестиційного ринку

Об'єкти ринку – права, ліцензії, патенти, “ноу-хау”, грошові кошти, майно і т.ін.

Суб'єкти ринку – інвестори, підрядники, замовники, проектні і науково-дослідні організації та ін.

4. Інвестиційний клімат держави

Для аналізу умов раціонального використання інвестицій в економічній науці та практиці застосовується категорія *інвестиційного клімату*. Це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, культурних – передумов, які визначають привабливість і доцільність інвестування в ту чи іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорації).

Різні автори та наукові школи подають різні **методики обчислення інвестиційного клімату**.

Як правило, в зарубіжних країнах оцінку інвестиційного клімату проводять по відношенню до макроекономічної сфери. Спеціальні консалтингові фірми, експерти банків, журналів і газет проводять аналіз по різній кількості країн (від 15 до 178) залежно від інтересів замовників. При цьому число показників, що враховуються, коливається від 9 в журналі “Euromoney” до 381 в роботах Швейцарського інституту розвитку менеджменту.

Лондонський фінансовий журнал “Euromoney” розраховує так званий інтегральний показник надійності, що вимірюється за стобальною шкалою. Враховуються дев'ять показників: економічна ефективність, політичний ризик, заборгованість, обслуговування боргу, кредитоспроможність, доступність банківського кредиту, доступність короткострокового фінансування, доступність довгострокового капіталу, імовірність настання форс-мажору.

Методика журналу “Euromoney” містить опитування експертів, які представляють великі банки розвинених країн, а також враховує статистичну інформацію про стан того чи іншого фактора.

Недоліки цієї методики: немає різниці між реальними та портфельними інвестиціями; не враховуються розміри країн (одна сукупність показників для США і Люксембургу); серед показників відсутня інноваційна складова, роль якої зростає в макроекономічній динаміці багатьох країн.

Відомі й інші методи оцінки інвестиційного клімату: рейтинг Institutional Investor та система BERI. Рейтинг Institutional Investor – це рейтинг (оцінка) кредитоспроможності країн. Він складається за участю експертів ста провідних міжнародних банків. При формуванні рейтингу в інформаційній системі BERI оцінюється політична стабільність, ставлення до зарубіжних інвестицій, націоналізація, девальвація, платіжний баланс, бюрократія, темпи економічного зростання, можливість реалізації угод, витрати на заробітну плату, продуктивність праці, інфраструктура, умови кредитування.

Комплексна методика оцінки інвестиційної привабливості регіонів України розроблена під керівництвом І. Бланка, передбачає ранжування регіонів за п'ятьма узагальненими показниками, при цьому враховується значущість (питома вага) цих показників:

- рівень загальноекономічного розвитку регіонів (7 аналітичних показників) – 35 %;
- рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону (5 показників) – 15 %;
- демографічна ситуація (4 показники) – 15 %;
- рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону (6 показників) – 25 %;

- рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків (4 показники) – 10 %.

За результатами оцінки, найбільш інвестиційно привабливими регіонами є ті, в яких сконцентровано значний промисловий, інфраструктурний і науково-технічний потенціал – місто Київ, а також Київська, Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Запорізька області.

5. Світовий досвід державного стимулювання інвестиційної діяльності:

Таблиця 1

Форми	Інструменти
Податкове стимулювання	<ul style="list-style-type: none"> – Зниження ставки податку – Інвестиційна податкова знижка – Відміна податків на реінвестування – Податкові угоди з іншими країнами – Податкові кредити
Фінансове стимулювання	<ul style="list-style-type: none"> – Прискорена амортизація – Пільгові кредити – Інвестиційні гарантії – Безвідсоткові кредити
Інфраструктурне забезпечення	Падання земельних ділянок / необхідних приміщень у безкоштовне користування або за пільговими цінами
Стимулювання конкретних інвестиційних проєктів	<ul style="list-style-type: none"> – Цільове фінансування ресурсо- і природозберігаючого обладнання – Цільове фінансування проєктів по підвищенню кваліфікації, перепідготовки кадрів, поліпшенню умов праці – Сприяння у проведенні техніко-економічного обґрунтування проєктів

Питання для самоконтролю

1. Яка різниця між поняттями “інвестиції” та “інвестиційна діяльність”?
2. За якими ознаками класифікують інвестиції?
3. Назвіть складові інвестиційного ринку.
4. Що таке “інвестиційний клімат держави”?
5. Як можна оцінити “інвестиційний клімат держави”?
6. Які існують форми державного стимулювання інвестиційної діяльності?
7. Розкрийте інструменти податкового стимулювання інвестиційної діяльності.
8. Що є ланкою процесу накопичення капіталу?
9. Що включає ринок фінансових ресурсів?
10. Які регіони України найбільш інвестиційно привабливі?

Тести

1. *Під інвестиціями розуміються такі цінності:*
  - а) інтелектуальні;
  - б) валютні;
  - в) прибуткові;
  - г) фінансові.

2. *Що не є ланкою процесу накопичення капіталу?*
  - а) витрати;
  - б) цінності;
  - в) вкладення;
  - г) дохід.

3. *Яка з інвестицій класифікується за об'єктом інвестування?*
  - а) деривативи;
  - б) спільні;
  - в) портфельні;
  - г) активи.

4. *Валові інвестиції відносяться до наступної класифікації:*
  - а) за об'єктами інвестування;
  - б) за матеріально-речовою формою цінностей;
  - в) за структурою;
  - г) немає правильної відповіді.

5. *Ринок робочої сили є складовою:*
  - а) ринку фінансових послуг;
  - б) ринку інвестиційних ресурсів;
  - в) підрядного ринку;
  - г) ринку капіталів.

6. *Ринок фінансових ресурсів включає:*
  - а) грошовий ринок;
  - б) іпотечний ринок;
  - в) кредитний ринок;
  - г) підрядний ринок.

7. *Інвестиційний клімат є характеристикою таких передумов:*
  - а) економічних;
  - б) географічних;
  - в) специфічних;
  - г) культурних.

8. *Найбільш інвестиційно привабливими регіонами України є:*
- а) Одеська обл.;
  - б) АР Крим;
  - в) Запорізька обл.;
  - г) Дніпропетровська обл.
9. *Що не входить до фінансового стимулювання?*
- а) прискорена амортизація;
  - б) інвестиційні гарантії;
  - в) пільгові кредити;
  - г) немає правильної відповіді.
10. *Інструментом якого стимулювання є прискорена амортизація?*
- а) податкового;
  - б) фінансового;
  - в) інфраструктурного;
  - г) комерційного.
11. *До суб'єктів ринку відносять?*
- а) грошові кошти;
  - б) ліцензії;
  - в) права;
  - г) інвесторів.
12. *До об'єктів ринку відносять:*
- а) проектні і науково-дослідні організації;
  - б) "ноу-хау";
  - в) замовників;
  - г) підрядників.
13. *За об'єктами інвестування фінансові інвестиції поділяються на:*
- а) фінансові;
  - б) нематеріальні;
  - в) портфельні;
  - г) деривативи.
14. *До ринку інвестиційних товарів відносять:*
- а) іпотечний ринок;
  - б) грошовий ринок;
  - в) кредитний ринок;
  - г) підрядний ринок.

15. Фінансове стимулювання передбачає:

- а) зниження ставки податку;
- б) інвестиційні гарантії;
- в) податкові кредити;
- г) інвестиційну податкову знижку.

